

I 1981 udgav Chr. Kjeldsen et hæfte med titlen En Ledvogterdreng 1909-1920, der handlede om hans barndom i ledvogterhuset Vestergade 2. Auning Bymuseum bringer her en lettere redigeret udgave.

Ledvogterhuset sådan som det tog sig ud i 1958.

Ledvogterfamilien i Auning 1912-1930

Den 1. april **1912** blev Morten Carl Kjeldsen **udnævnt til banearbejder** ved kolonne 296 i Auning med tjenestenummer 1041. Lønnen var sat til 2 kr. 70 øre pr. dag

Petrine Kjeldsen, Morten Carl Kjeldsen hustru blev samtidig **ansat som ledvogterske** ved overkørsel nr. 54 og 53 med fri bolig i ledvogterhus nr. 14, Auning.

Petrines daglige vederlag lød på i alt 20 øre; 10 øre for "besværlig ledpasning" ved Kirkegade og 10 øre for bomtræk ved hovedlandevejen.

Morten og Petrine **flyttede ind i ledvogterhuset** med deres 2 børn, Christian 3 år og Elisabeth 1 år. I de følgende år kom der 4 børn mere: Frank i 1913, Richardt i 1920, Poul i 1926 og Børge i 1927. De 6 børn var heldigvis ikke hjemme på samme tid. Da de yngste kom til, var de ældste flyttet hjemmefra.

Tjenestenummer 1041 fulgte Morten Carl Kjeldsen til sin pensionering. I 1919 blev han "rigtig" tjenestemand og gik fra dagløn til månedsløn. Lønne var i 1915 steget til 3 kr. 25 øre.

I 1920 blev Kjeldsen udnævnt til banenæstformand ved kolonne 296.

Fru Kjeldsen fik samtidig lønforhøjelse til 2 kr. og 15 øre dagligt. De 15 øre var for bomtrækket.

Først i 1919 blev der indført 48 timers arbejdsuge efter mere end 50 års kamp for nedsat arbejdstid.

Statsbanernes ledvogterhuse var meget små, selvom de som regel husede familier med mange børn og meget små indtægter – som regel lå lønnen i de **allerlaveste lønklasser**.

Ledvogterhuset, Vestergade 2, er fra 1876 og er på 40 m² i stueplan og indeholdt to stuer, et køkken, en forgang og et lokum, som man gik ind i ude fra haven. Dette lokum blev senere indrettet som spisekammer med indgang fra køkkenet. Den ene stue fungerede som "den pæne stue", som ikke blev brugt til hverdag. Aflåst! Tagetage var på 28 m² hvor der bl.a. var et uopvarmet kammer.

Der var ikke indlagt **lys, varme eller vand** i ledvogterhuset. Man klarede sig med petroleumslamper, kakkelovne og vandpumpe i gården.

I gården blev bygget et udhus, der var inddelt med **vaskehus, tørvehus, grisehus, gedestald** – og senere lokum, da det gamle blev indrettet til spisekammer. Da der ikke var plads til hø til gederne – fattigmandskøerne – blev der bygget endnu et udhus til hø. Også et hønsehus og en kartoffelkælder blev der anlagt.

Ledvogterhuset ligger på en **338 m² "stor" grund**. En almindelig fodboldbane er 90x120 m = 10.800 m². Der kan altså ligge 32 grunde i denne størrelse på en almindelig fodboldbane.

Familien Kjeldsen fik den lille grund godt udnyttet med flere udhuse til **høns, hund, gris, geder, ænder, kaniner, duer** og med tiden 6 børn. Udhusene blev bygget med forhåndenværende materialer eller der blev købt de billigste materiale overhoved, da der absolut ikke var mange penge at gøre godt med.

I Randers Dagblad kom der et læserbrev under overskriften "**Bedre byggeskik**" der handlede om de ikke alt for pæne udhuse. Det var underskrevet "Flere Auningborgere" men dækkede vis kun over bageren og bankbestyreren, der var de nærmeste naboer dengang. (Blomsterforretningen blev først opført 1936). Kjeldsen svare "de herrer gullaschbaroner og kuponklippere" noget fortørnet og i skarpe vendinger.

På den lille grund var der ikke plads til at dyrke kartofler eller roer til gederne. **Kjeldsen opdyrkede** derfor store jordstykker på banens arealer foran snevolden og ved rangersporerne.

Om sommeren græssede gederne på baneskråninger og grøftesider, tit langt fra ledvogterhuset. Det var børnenes opgave at flytte gederne og hente dem hjem om aftenen.

Til madlavning blev der udelukkende brugt gedemælk. Komælk var dyrt og skulle jo købes. Gederne var af Saanen racen, der var særlig højtydende, robust og roligt gemyt. Christian Kjeldsen fortæller, at de som børn ikke tænkte over, at der kun blev brugt gedemælk til medlavning. Det fra først da de kom hjemmefra og fik bl.a. brød lavet af sødmælk, at de kunne smage forskel.

Christian Kjeldsen fortæller, at hans far tørstede meget af alt de hårde arbejde ved banen og i den sparsomme fritid. Christians mor bryggede selv øl, da det var alt for dyrt, at købe ved købmanden. Petrine købte et produkt, der hed Gambrin. Hvordan brygning foregik ved Christian ikke. Det smagte hæsligt, Christians far kunne godt lide det hjemmebryggede øl.

Det var et slidsomt arbejde at være husmor i gamle dage. I de store hjem, som ved købmand Gerstrøms, var der ansat tjenestepiger, som skulle hjælpe til i huset, men i de små hjem måtte moderen selv klare det hele. Lejlighederne var selvfølgelig ikke ret store, men det var tit i de mindste hjem, der var flest børn, og de giver meget arbejde. Husk på, der fandtes ikke elektricitet, vand, gas eller wc dengang i hjemmene, og da disse nye ting vandt indpas, var det i de større hjem, der først fik dem.

I haven stod også to store **signalklokker**. De gik i gang når et tog nærmede sig. To gange 5 dobbeltslag, når der kom tog fra Randers. En gang 5 enkeltslag, når der kom tog fra Ryomgård. Inden i klokkerne var der nogle lodder, der skulle trækkes op med et håndsving.

Christian Kjeldsen fortæller: Når en af klokkerne ringede, gik mor op for at lukke leddet. Når toget kom fra Ryomgård, holdt toget ved stationen. Hvis det var et godstog, kiggede mor efter, om der var meget gods, der skulle læsses ud eller ind. Så kunne hun skønne over, hvornår det var nødvendigt at lukke led og bomme. Der skulle nemlig ikke lukkes for tidligt, for så kom der til at holde en række hestevogne og måske også et par biler ved leddet. Heller ikke dengang var folk glade for at vente. Mor var flik til at lade nogle smutte over, hvis hun skønnede, at de uden fare kunne nå det. Ved ledet kom mor til at kende de fleste, der boede i Auning, og hun fik sig en lille sludder med dem alle. Hun var god til at indlede en snak.

Banefolkene skulle sørge for, at sporet var i orden. Hver dag skulle banen "synes" – også lørdag og søndag. En strækning på 7 km var en normal strækning at gå igennem. Man gik på den ene skinne ud og på den anden hjem. De øvede folk kunne gå stærkt og det kunne se flot ud, når de gik rask afsted.

Foto fra 1958, hvor de to jernbaneoverskæringer kan ses. Bommen betjenes af personale fra stationen.

Petrine mistede på et tidspunkt sin indtægt som ledvogterske, da Statsbanerne indførte bomtræk ved jernbaneoverskæringerne på hovedlandevejen og ved Kirkegade. Disse bomtræk kunne betjenes af det faste personale på Auning Station. Erhvervsfolk i Auning protesterede, fordi lokaltransport spillede en vis rolle, og erhvervsdrivende mente, at de ville få længere ventetid ved de lukkede bomme, end de havde før havde ved leddet.

Postkort fra 1914 hvor bommen ses i højre side.

I baggrunden ses bommen i Kirkegade. Postkort er fra 1920.

Postkort fra 1908 hvor bommen ses i højre side.

To sider af samme by

Familien Kjeldsen flyttede til Auning i 1912
Kjeldsen havde fået job som banearbejder i Auning
Fru Kjeldsen blev samtidig ansat som ledvogter

Morten og Petrine **flyttede ind i ledvogterhuset**
med deres 2 børn. I de følgende år kom der 4 børn
mere: Frank i 1913, Richardt i 1920, Poul i 1926 og
Børge i 1927.

Familien Kjeldsen indkomst var meget lille, da de
begge var lønner i statens **allerlaveste lønklasser**

Ledvogterhuset er bygget 1876 samtidig med banen.
Grundplan var på 40 m². Selve grunden kun på 338
km²

Morten Kjeldsen var i 1919 med til at få Auning &
Omegns Brugsforening etableret i Vestergade 14

Familien Gerstrøm kom til Auning i 1905
Købmand C. F. Gerstrøm var i 1912 allerede godt
etableret i Auning da Familien Kjeldsen kom til byen

Gerstrøm havde også børn. Axel og Lone. Måske flere.
De 2 familiers børn har leget sammen og kommet i
hinandens hjem.

Familien Gerstrøm var særdeles velstillet. Og den
første familie i Auning der fik egen personbil.
Gerstrøm fik også elektrisk lys, så snart det var muligt.

Købmandsgården i Jernbanegade er bygget i 1883

Gerstrøm udbyggede sin købmandsgård betydeligt,
havde ejet cementstøberi og var med til etableringen
af savværket og kartoffelmelsfabrikken.

ØJJ 5 damplokomotiver

Bygget af Hannoversche Maschinenbau AG (vormalig Georg Egestorff), Hannover-Linden, Tyskland i 1877. Under DSB kom ØJJ 5 til at hedde Litra A.

De to jernbaner Randers-Ryomgård-Grenaa og Aarhus-Ryomgård blev begge anlagt af ØJJ - Østjydske Jernbane.

Økonomien kunne dog ikke hænge sammen og allerede 1. oktober 1881 overgik begge baner, personale samt rullende materiel til de Jydsk-Fynske Statsbaner, det senere DSB

De første lokomotiver på Djursland var af denne type. ØJJ lokomotiv nr. 5 fotograferet i 1877.

På fronten af maskinen er monteret en sneplov konstrueret af banens driftsbestyrer C.F. Beyer

Maskinerne blev efter overtagelsen til JFJ ltreret JFJ L114 og senere ved DSB L114

Randers-Ryomgård-Grenaa var 64,2 km lang og blev indviet 24. august 1876.

Den udgik fra Randers station, hvorefter fulgte Strømmen station, Volkmølle billetsalgssted, Uggelhuse station, Floes billetsalgssted, Allingåbro station, Auning station, Pindstrup station, Ryomgård station, Kolind station, Hallendrup billetsalgssted, Trustrup station, Ålsø billetsalgssted og Grenå station med spor til havnen.

Den 2. maj 1971 indstilledes persontrafikken på strækningen Randers-Ryomgård, mens der opretholdtes godstrafik på samme strækning frem til 1993.